

AKSAYAN SÜREKLİ DEVİRİM TEORİSİNİN ELEŞTİRİSİ

Parti Broşürleri

SOSYALİST EMEKÇİLER PARTİSİ

Genel Merkez: Meşrutiyet Mah. Karanfil Sk. Zafir İşhanı

No: 4/48 Çankaya/Ankara

Tel: 0538 669 19 17

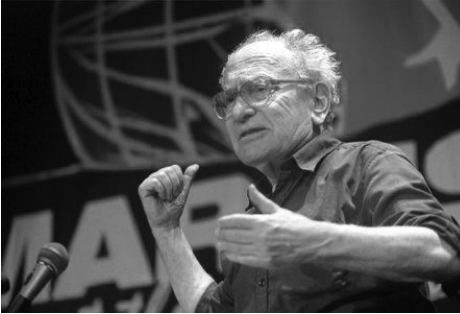
www.sep.org / e-posta: iletisim@sep.org.tr

Mart 2020

İÇİNDEKİLER

Küba Devrimi'nin Getirdiği Sorular	6
Sürekli Devrim Teorisinde Sınıflar	7
Küba ve Çin'in Yorumlanması	10
Orta Sınıflar Nasıl Rol Alabildi?	12
26 Temmuz Hareketi ve Mao'nun Programı	14
Çin'de Devrimin Mümkün Oluşu	16
Sürekli Devrim Teorisi Tarih Tarafından İspatlanmaya Devam Ediyor	18

AKSAYAN SÜREKLİ DEVİRİM TEORİSİNİN ELEŞTİRİSİ

Tony Cliff'in (1917-2000), Troçki sonrası devrimci Marksist geleneği yaygınlaştıran sonraki kuşak liderler arasında özel bir yeri vardır. Bu özgünlük, eleştirel yöntemde ısrar etmesinde yatar. Yani diğer liderlerden farklı olarak Cliff, Troçki'nin kimi perspektiflerini eleştirel süzgeçten geçirmiştir. Özellikle SSCB analizinde

“dejenere (yozlaşmış) işçi devleti” teorisinin geçersiz olduğunu söylemesi önemli farklar yaratmıştır. Cliff bu sonuca varan ilk kişi değildi belki ama Troçki'nin mirasını sahiplenerek sosyalist inşaya devam etmesiyle özgün bir yere sahipti. Rusya'da Devlet Kapitalizmi ve dört ciltlik Lenin biyografisi devrimci Marksist kadroların yetişmesinde temel önemdeki eserlerden birisi oldu.

Troçki'nin SSCB analizinde belirli boşluklar bıraktığı doğrudur, zira Stalinist bürokrasinin yükselişi ve devrimin içeriden yıkılışı benzersiz bir fenomendir. Karşı devrimin, Beyaz Ordu'nun süngüleriyle, mülk sahibi sınıflar ve emperyalizmin açık zaferiyle gelmesini beklersiniz.

Ama Sovyetlerin yıkılışı bu şekilde olmadı. SBKP içerisinde örgütlenen bir hizip, devrimi boğazlarken devletin adına, bayrağına ve bir takım sembollere dokunamazdı. Nitekim 1991'e kadar dokunamadı da. Bu yüzden 1920'lerin ikinci yarısında kesinleşen karşı-devrimi açıklarken Troçki'nin her şeye rağmen Ekim Devrimi'nin kimi kazanımlarının sürmekte olduğunu savunmasında şaşılacak bir şey yoktur. Dengeleri değiştiren tüm gelişmelere hızlı cevap vermek zorunda olan, olayların ve tarafların olağanüstü baskısı altında bulunan Troçki'nin yine de bürokratism eleştirisini dünyada sistemleştiren ilk kişi olduğunu biliyoruz. Üstelik yıllar geçtikçe Troçki'nin Stalinist iktidara karşı eleştirisi daha da sertleşmiş ve kökten bir karakter kazanmıştır. Ne yazık ki Troçki'nin suikasta uğraması bu düşünsel süreci sonlandırdığından Troçki'nin analizlerindeki kimi eksik parçaları yerli yerine oturtmasına fırsatı olmadı. Yine de devrimci muhalefetin programatik inşasını bu kadar etkili ve sistemli biçimde Troçki'den başkası yapamazdı. Bu inşaatın şu ya da bu kısmının elden geçmesi gerektiği doğrudur ama ortaya çıkan muazzam eser O'na aittir.

T.Cliff'in yapmaya çalıştığı ustasının eserinin kimi kısımlarını elden geçirmektir. Bu görevin önemi büyüktür, çünkü 4.Enternasyonal'in sonraki liderleri ustalarının her dediğini tekrarlayıp duran dogmatik bir yöntemle saplanıp kalmıştı. Troçki'nin ustası olduğu diyalektiği teoride ve pratikte kullanabilmek, öncelikle eleştirel yöntemden ayrılmamayı gerektiriyordu. Evet, Cliff Troçki'nin çoğu öğrencisi gibi O'nu peygamber mertebesine yükseltip dogmatizme savrulmamıştı. Marksist yöntem gerçeğin peşinde çekincesiz olarak hayatı açıklama çabasını gerektiriyordu. Ama bu, eleştirel yöntemin her zaman doğru kullanıldığı anlamına gelmez. Örneğin SSCB'nin dejenere işçi devleti değil, devlet kapitalisti bir rejim olduğunu ortaya koyduğu çalışmasında Cliff, Marksizme önemli bir katkı sunuyordu ama "sürekli devrim teorisinin büyük kısmını reddetmek durumunda kalacağı"**Aksayan Sürekli Devrim**² broşüründeki zayıflıklar gözden kaçacak gibi değildir. Cliff bu çalışmasında analiz ve soyutlama yeteneği açısından ustası Troçki'nin çok gerisine düşecektir.

1 Cliff, Aksayan Sürekli Devrim, s.2

2 T.Cliff'in bu çalışması internetten okuyabilmek mümkündür: <https://www.dsip.org.tr/index.php/kutuphane/93-brosurler/1061-tony-cliff-aksayan-surekli-devrim>

KÜBA DEVRİMİ'NİN GETİRDİĞİ SORULAR

T.Cliff'in **Aksayan Sürekli Devrim** broşürünü 1963'te kaleme aldı. Daha aylar önce SSCB'nin Küba'ya yerleştirdiği nükleer başlıklı füzeler, Soğuk Savaş'ın en büyük krizini yaratmıştı. Bu, Castro ve ekibinin SSCB'nin yöreğine girişinin son ve en güçlü tesciliydi. Castro, artık, Stalinizmle özdeş sandığı komünizme karşı önceki eleştireliliğini çoktan unutmuş ve komünist olduğunu ilan etmişti (Aralık 1961). Buna uygun şekilde Küba'daki üretim modeli, SSCB'deki model etrafında yeniden örgütlendi. Planlı ekonomi, devlet mülkiyeti ve yönetimin yukarıdan aşağı bürokratik biçimde örgütlenmesi tesis edildi.

Peki bu durumda devrimi gerçekleştirenler gerillalar olmuyor muydu? Castro ve örgütü **26 Temmuz Hareketi**, dünyadaki diğer gerilla hareketleri gibi kırsal kesimde köylülüğün desteğini sağlamaya çalışan ama esas kadroları orta sınıf aydınlar olan bir gerilla hareketi değil miydi? Bu durumda sürekli devrim teorisinin temelleri yerinden oynamış olmuyor muydu? Sürekli devrim teorisine göre toplumun devrimci lokomotifini işçi sınıfı değil miydi? Küba'da ise devrimi orta sınıf bir hareket başarmamış mıydı?

Bu sorulara verilen yanıtlar tayin edici olacaktı. Planlı ekonomi ve devlet mülkiyetinin işçi devleti (yozlaşmış de olsa) tanımlaması için yeterli olduğunu düşünen **4.Enternasyonal**'in devamı iddiasındaki bazı Troçkist gelenekler, Küba'da sürekli devrimin yaşandığını ilan etti.³ Buna göre Castro ve arkadaşları, farkında olmasalar da sürekli devrimci oluyorlardı! Böylelikle gerillacılığa kapı aralanıyor, proleter devrimcilikten uzaklaşıyordu. Troçkist harekette daha önce yaşanan uluslararası bölünmenin taraflarından ABD'li **Sosyalist İşçi Partisi (SWP)** ile Avrupa merkezli **4.Enternasyonal Uluslararası Sekretaryası (ISFI)** Küba Devrimi'ne olan mutlak taraftarlıkları nedeniyle yeniden yakınlaşıp birleşme kararı aldı. Ortaya çıkan **USFI (4.Enternasyonal Birleşik Sekretaryası)**, zaman içerisinde, gerillacılıktan kimlik

³ Bu büyük çarpıtmayı teorize edenlerin başında Michael Löwy gelir, bakınız Sürekli Devrim, Ayrıntı Yayınları.

solculuğuna kadar orta sınıf tepkiselliğine yedeklenmenin Troçkizm içerisindeki öncü gücü oldu. Gelgelelim ABD’li SWP’nin Küba yönetimine yakınlığı öyle bir noktaya ulaştı ki SWP, 1980’lerin başında **Castroculuğa** geçiş yapıp kendisini feshetti. Öyle ya bir grup gerilla, sürekli devrimi gerçekleştirebiliyorsa Troçkizme, Bolşevizme ve hatta işçi sınıfı devrimciliğine ne gerek vardır ki! Koca geleneğin sonunun bu şekilde olması oldukça hazindir ve ideolojik sağlamlığın ne kadar hayati olduğunu ortaya koyar.

T.Cliff ABD’li SWP gibi Küba’nın bir işçi devleti olduğunu düşünmediği için hatta tersine bu rejimlerin bürokratik devlet kapitalisti rejimler olduğunu savunduğundan Castroculuğun çekimine sağlam bir şekilde bağlıydı. Cliff, tam tersine, “işçi sınıfının kurtuluşu kendi eseri olacaktır” şiarını bayraklaştırarak Castroculuğa yanaşan Troçkistlere karşı ideolojik mücadeleye girişmişti. Ama Castro’nun etrafındaki rejimi devlet kapitalizmi teorisi etrafında mahkum etmek meselenin bir kısmıydı. Diğer tarafta Küba Devrimi ile sürekli devrim arasındaki meseleyi açıklamak gerekiyordu. Ne de olsa geri kalmış ülkelerde sınıfların oynayabilecekleri roller konusunda sürekli devrim teorisi oldukça netti. Görünüşte Küba’da yaşananlar orta sınıf önderliğindeki bir devrimi işaret ediyordu. Bu da sürekli devrim teorisini yanlışlayan bir gelişmeydi.

SÜREKLİ DEVRİM TEORİSİNDE SINIFLAR

20.yy’ın başında savaşların ve devrimlerin ayak sesleri işitiliyordu. Peki kuzeybatı Avrupa’daki bir dizi gelişmiş ülke ile ABD dışında kalan dünyada devrimlerin karakteri ne olmalıydı? Beklenti, burjuva demokratik devrimler eliyle ülkelerdeki feodal unsurların tasfiyesi sayesinde üretici güçlerin gelişimi önündeki engellerin kaldırılması, hızlı sanayileşme, anayasal haklar, sendikalar, güçlü parlamento vb’nin oluşumuydu. Peki, beklenen demokratik devrimlere kitlesel gücü ve genel grev silahı ile katılması beklenen devrimci işçi hareketi kendisini bu programla sınırlandıracak mıydı?

Geçtiğimiz yüzyılda bu sorunun en ciddi şekilde ortaya konduğu ülke **Rusya** olmuştur. Bir yandan yoğunlaşmış, oldukça gelişkin ve radikal işçi hareketi; diğer yandan geri kalmış devasa genişlikteki topraklarda yaşayan köylü çoğunluk, zayıf burjuvazi, çürümüş otokrasi, soylular, kilise ve hatta arkaik toplumsal formlar... O dönemde Marksizmin mekanik ve ekonomik determinist bir yorumunu yapan 2. Enternasyonal liderliği, geri kalmış ülkelerin demokratik devrim aşamasından geçmesi gerektiğinin “zorunluluğunu” anlatmaktaydı. Bu aşamalar teorisine göre az gelişmiş kapitalist ülkelerde sosyalist devrim gündemde olamazdı. Bu yaklaşım o zamanlar Marksizmin adeta resmi görüşüydü ve buna uygun olarak Menşevikler ve hatta Bolşevikler (Nisan 1917’ye kadar) işçi hareketinin önüne sosyalist devrim programını koymuyorlardı.

Troçki ise bambaşka bir sonuca varacaktı. Ona göre demokratik devrim programının hayatta bir karşılığı yoktu. Feodal kalıntıları temizleyecek; toprak sorunu ve ulusal sorunu çözecek; anayasal demokratik bir sistemi güvenceye alacak burjuva demokratik devrimler çağı gerilerde kalmıştı. Burjuvazi, monarşinin ayrıcalıklarından nefret etse de asla alt sınıfların radikalizmi ile işbirliğine cesaret edemez ve böyle bir tasfiyeye cüret edemezdi, zira alt sınıf radikalizmi fazlasıyla tehlikeli ve korkutucuydu. “Ayak takımını sokağa salarlarsa” işin nereye varacağını kimse kestiremezdi. Burjuvalar kapitalist mülkiyetin de hedef tahtasına konacağını biliyordu.

Gerçekten de örgütlü işçi sınıfı ve önderlik ettiği yoksul halk kesimlerinin Çarlığı, toprak beylerini ve kiliseyi alt edip devrimi burjuva demokratik sınırdan durdurmakta ne gibi bir çıkarı olabilirdi? Niye bu noktada sömürüye ve toplumsal zenginliğe dokunmayıp iktidarı altın tepside burjuvaziye sunacaklardı? Ayrıca aşamalar teorisine göre demokratik devrimin temel ödevi olan toprakların köylülere dağıtılması, mülk sahibi sınıflarla belirleyici bir çatışmayı kaçınılmaz kılacaktı. Troçki bu noktada demokratik devrimin sınırlı programının dahi mülk sahibi sınıfların belinin kırılmasını zorunlu kılacağını açıklıyordu. Yani aristokrasi ile burjuvazinin iç içe geçmişliği yüzünden büyük toprak mülkiyetine yapılan bir saldırı karşısında egemen sınıflar, işçilere ve köylülere karşı birleşecektir. Yani toprak reformunu gerçekleştirmek isteyenler iç savaşta göze almak zorundadır. Eğer iç savaşta göze alıyorsanız, büyük mülk

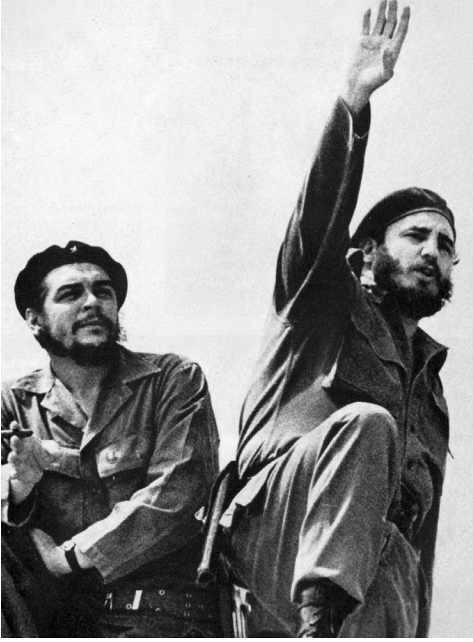
sahibi sınıfların gücünü kırmak zorundasınız. Yani devrimci diktatörlük sadece topraklara el koymakla kalmaz, bu adımın arkasında durmak için, örneğin, bankalara da el koymak mecburiyetindedir. İşte bu noktada demokratik devrimin sınırları aşılar ve sosyalist devrimin hudutlarına girilir. Ülkenin kaderini belirleyen ana ekonomik arterler işçi sınıfının kontrolüne geçmelidir. Bu noktada işçi sınıfı, köylüleri, yoksul halk tabakalarını ve yoksullaşan orta sınıfları peşine takarak toplumun önderi haline gelir. Bu devrim, uluslararası devrimin başlangıcını oluşturur; devrim yayılmak zorundadır, geri kalmış bir ülkedeki işçi iktidarının tek çıkış yolu budur ve bu hayal değildir. Kapitalist sistemin krizleri küresel, devrimler ise seridir. Başarılı devrimlerin farklı ülkelere yayılması ile de emperyalist kapitalizmi nihai olarak yenilgiye uğratmak mümkün olacak, bu sayede komünist bir dünya kurulmasının maddi olanaklarına erişilmiş olacaktır.

O halde sürekli devrim teorisinde sınıfların kompozisyonunu şu şekilde özetleyebiliriz: Tarih sahnesine geç çıkmış burjuvazi zayıftır; monarşiye, feodal artıklara ve emperyalist odaklara göbekten bağlıdır. Bu yüzden emekçi halkın düşmanıdır. Devrimlerde korkuya kapılır ve burjuva demokratik devrim programını hayata geçirmek için kavgaya girmesi mümkün değildir.

İşçi sınıfı, geri kalmış ülkelerde toplumun azınlığı da olsa sanayi ve ticaret merkezlerinde yoğunlaşan örgütlü gücü sayesinde sistemi dize getirebilir, yoksul halk tabakalarını kendi programı etrafında birleştirerek ulusun devrimci önderi pozisyonuna yükselebilir. Toplumsal gelişmenin ayağına pranga olmuş feodal ve emperyalist engellerin bertaraf edilmesi, ancak işçi sınıfı iktidarının kurulmasıyla mümkün olur.

Köylüler ve orta sınıfın diğer katmanları, küçük burjuvazinin ara pozisyonu nedeniyle ya burjuvazinin ya da işçi sınıfının programına destek verirler. Kendi bağımsız rollerini uygulamaları söz konusu değildir. İşçi sınıfının devrimci parti liderliği altında birleşmesi durumunda yoksul ve topraksız köylüler devrimci işçi sınıfının peşinden giderken, orta sınıf aydın ve yarı aydınların çoğunluğu da işçi sınıfının devrimci programına katılırlar. Şayet işçi sınıfı gerekli güç ve atılganlığı gösteremezse bu kesimler de hızla burjuvazinin saflarına savrulacaktır.

KÜBA VE ÇİN'İN YORUMLANMASI

Sürekli devrim teorisinde sınıfların konumlanışını kabaca özetledikten sonra Küba Devrimi'nin nasıl yorumlanması gerektiğine başlayabiliriz. Cliff'in Küba Devrimi yorumu da tıpkı soldaki genel kaniya uygun şekilde Küba'daki devrimin başlı başına gerillaların gerçekleştirdiği bir devrim olarak görülmesine dayanıyor. Cliff buna uygun şekilde Küba'da devletleştirilmiş planlı ekonomiye geçişi orta sınıf bir liderliğin toplumun önündeki feodal ve emperyalist engelleri ortadan kaldırması olarak anlatıyor. *"Fidel Castro'nun iktidara gelişi, ne işçi sınıfının ne de*

*köylülüğün ciddi bir rol oynadığı, ancak orta sınıf aydınların tüm mücadele alanını doldurduğu bir olaydır."*¹⁴Aksayan Sürekli Devrim broşürünün önemli bir kısmı Küba Devrimi'nde işçi sınıfı ve şehirlerin rolünün ne denli önemsiz olduğunu kanıtlama çabalarına ayrılmıştır. Cliff, bu konuda alıntılar yapar, tanıklar gösterir ve adeta "fokocu"luğun haklılığını göstermeye çalışan bir gerilla sempatizanı gibidir. Zaten işçi sınıfının ve hatta köylülerin rolünün önemsizliği konusunda alıntı yaptıkları kişiler de ya gerilla liderleri ya da bunların eleştirel olmayan taraftarlarıdır. Cliff'in de dahil olduğu bu mit yaratıcılarına göre Küba Devrimi kahraman gerillaların eylemi ile gerçekleşmiştir. Oysa 1956'da Meksika'dan kalkarak Küba'ya çıkarma yapan Castro'nun önderliğindeki ekip 82 kişidir ve hemen ilk baskında bunlardan sadece 12'si sağ kalıp Sierra

Maestra'daki mücadeleye katılabilmiştir. 1958 Nisanı gibi geç bir tarihte bile gerilla mevcudu ancak 180 kişidir ve Batista'nın düştüğü gün bu sayı ancak 803'e çıkabilmiştir. Yani Küba Devrimi'nde şehirlerin, özel olarak da Havana'nın, oynadığı kilit rol hesaba katılmadan devrim anlaşılabilir. Grevler, genel grevler, barikatlar, çatışmalar ve öğrenci eylemleri yokmuş gibi sunulan bir devrim portresi sonraki yıllarda gençliğe oldukça aldatici bir model sunmuştur. Küba işçi sınıfının ön devrimci durumun oluşmasında ve ardından rejimin çökmesinde oynadığı belirleyici rolün inkar edilmesi şaşırtıcıdır.⁵ Cliff bunu yapmaktadır çünkü Aksayan Sürekli Devrim broşüründeki temel çıkış noktası, az gelişmiş ülkelerde işçi sınıfının pasifliği ve orta sınıf grupların devrimlere önderlik etme kapasitesinde olduğudur.

Cliff, Küba dışında Çin'de de Mao önderliğindeki gerillaların Stalinist SSCB tipi bir rejimi örgütlemelerindeki öncü ve kurucu rolünden yola çıkarak sürekli devrim teorisinin hayatı açıklamadığı sonucuna ulaşmıştır. Cliff'e göre sürekli devrim teorisi 1905 ve 1917'de Rus Devrimlerini ve Çin'de kaybedilen 1926 Devrimi'ni açıklayabiliyorken 1949 Çin ve 1959 Küba Devrimlerini açıklayamamaktadır. Zira bu ülkelerdeki toplumsal gelişmenin önünde engel olan köhnemiş aristokratik kalıntılar ile zayıf ve kaypak burjuvaziye tasfiye edenler devrimci işçi sınıfı olmamış, bu görevi orta sınıf aydınlar gerçekleştirmiştir. O yüzden sürekli devrim teorisi bu ülkelerde "aksamaktadır".

T.Cliff sürekli devrim teorisinin neden aksadığını açıklamaya çalışırken iki temel "olguyu" gündeme getirir. Cliff, ilk olarak işçi sınıfının her durumda devrimci olmadığını, onun bilincini ve örgütlülüğünü bulandıran güçlü tarihsel faktörlerin olduğunu anlatmaya koyulur. Dolayısıyla az gelişmiş ülkelerde çoğu durumda işçi sınıfı siyasal açıdan topluma önderlik edecek durumda değildir. Burjuvazi kaypak, çıkarıcı ve aciz olduğu için (Cliff'e göre sürekli devrim teorisi bu konuda haklıdır!) herhangi bir toplumsal devrime önderlik edecek durumda değildir. O halde yine de çözülmeyi bekleyen toplumsal çelişkiler olduğu gibi kalmaz. Bu noktada orta sınıf aydınları bu düğümü çözmek için devreye

5 Küba Devrimi işçi hareketinin rolü hakkında birçok çalışma bulunmaktadır. Bunlar arasında Steve Kushion'un "A Hidden History of the Cuban Revolution: How the Working Class Shaped the Guerillas' Victory" adlı çalışması verilere dayalı oldukça zengin bir kaynak niteliğindedir.

girer. Büyük tarihsel çelişkiler orta sınıf aydınların sürüklediği devrimle çözüme kavuşur. Cliff bu sonuçlara ulaştıktan sonra toplumlarda orta sınıf aydınların özel konumuna dair hiç de derinlikli ve orijinal olmayan açıklamalar getirir.

Bir defa işçi sınıfının her durumda devrimci olmadığına “keşfedilmesi” ve bunun sürekli devrim teorisine karşı bir itiraz olarak sunulması gerçekten şaşırtıcıdır. Aslında şaşırtıcı olan sürekli devrim teorisine karşı bu saçma itirazı ortaya atanın Cliff olmasıdır. Elbette ki işçi sınıfı her durumda devrimci değildir. Kapitalizmin tarihi boyunca işçi sınıfı mücadelelerinin devrimcileştiği ve geri çekildiği dönemler birbirini izlemiştir. Sürekli devrim teorisi, işçi sınıfının yegane devrimci sınıf olduğunu anlatır ve işçi sınıfının toplumsal öncü olarak potansiyelini ortaya koyar; işçi sınıfının tüm tarihsel kesit boyunca her an devrimci örgütlülük ve bilinç seviyesinde olduğunu söylemez. Öte yandan T.Cliff’in siyasi yaşamı boyunca dünya ülkelerinin büyük çoğunluğu işçi sınıfının devrimci atılımını yaşamıştır. Macaristan (1956), Fransa (1968), Şili (1973), Portekiz (1974), İran (1979) Devrimleri işçi sınıfının öncülüğündeki toplumsal devrimlerdir. Bunun dışında 1960’lar ve 1970’lerde Türkiye’de olduğu gibi işçi sınıfının devrimci yükselişinin yaşandığı ülkelere de epey uzun bir liste yapabiliriz. Hal böyleyken Cliff’in Afrika ve Hindistan’da işçi sınıfı radikalizmini yavaşlatan faktörleri uzun uzun anlatan tanıklara yer vermesi gerçekten insana ilginç gelmektedir. Oysa örneğin 1980’lerde Güney Afrika işçi sınıfının ırkçı rejimle beraber bütün emperyalist kapitalist pislikleri temizleme ve tüm Afrika emekçilerinin lideri olarak ortaya çıkma potansiyelini ortaya koyması yeterince açıklayıcıdır. Bu sürecin başarısızlıkla sonuçlanması, yani aslında sürekli devrim programının hayata geçirilememesi, sadece G.Afrika’nın değil, tüm Afrika’nın kötü talihinin değişmesini engellemiştir. Bu yenilgi işçi sınıfının öncü partisinin var olmaması ile alakalıdır. Bu da Leninizmin tarihsel geçerliliğini ortaya koyar. Afrika kıtası ancak sürekli devrimin zaferiyle açlık ve susuzluğun, etnik ve dinsel vahşetin, eğitimsizliğin ve geleceksizliğin pençesinden kurtulabilir.

ORTA SINIFLAR NASIL ROL ALABİLDİ?

Aslında T.Cliff'in vardığı yanlış sonuç, sürekli devrim teorisinin aksaması sınırlarını çoktan geride bırakmaktadır, çünkü küçük burjuvazinin büyük toplumsal çelişkileri çözmek konusunda aciz olduğu, sınıf mücadelesinde bağımsız bir rol oynayamayacağı, büyük burjuvazi ya da işçi sınıfının peşinden gitmek zorunda olacağı gibi tespitler Troçki'nin değil, Marksist sınıflar teorisinin buluşudur.⁶ Dolayısıyla Cliff orta sınıfların oynadığı bağımsız devrimci öncü rolü vurguladığında Marksist sınıf teorisi ve maddeci tarih anlayışıyla da çelişmektedir. Ya da tersinden söyleyecek olursak Cliff'in bıraktığı yerden devam edeceksek sadece sürekli devrim teorisinin değil Marksist sınıf teorisinin de aksadığı sonucuna ulaşmamız gerekir. Gelgelelim gerçek aksama Cliff'in analizlerinde yaşanmaktadır.

Küba ve Çin'de küçük burjuva tepkiselliğini bu denli belirleyici kılan neydi? Cliff'in analizindeki temel hata, merkezi analiz noktasının yerelle (ulusalla) sınırlı olması, sadece yerli sınıfların (Kübalı burjuvazi, köylülük, işçi sınıfı ve orta sınıf aydınlar) potansiyeli üzerinden devrimi açıklama çabasıdır. Cliff'in çıkarsamalarında uluslararası perspektif tümüyle ihmal edildiği için sürekli devrim teorisi kendisine hayatı açıklamıyor gibi gelmektedir. Oysa Küba Devrimi'nin başarıya ulaşması, sadece ülke içindeki sınıfların kapasiteleri ve yerel dinamiklerle açıklanamaz. ABD işbirlikçisi Kübalı mülk sahiplerinin tasfiyesi, SSCB müdahalesi olmadan mümkün olamazdı. Yani küçük burjuva aydınların Çin'de ve Küba'da belirleyici roller almasının arkasında dış müdahale gelmektedir. Yani Marksizmin sınıflar teorisini ve onu referans alan sürekli devrim

6 *Klasik Marksist önderlerden bu konu hakkında birçok alıntı verilebilir. Bunlar içerisinde Lenin'in şu ifadeleri Cliff'in sürekli devrim teorisine getirdiği aksama eleştirisini çürütmeye yeterlidir: "Burjuva egemenliği ancak proletarya tarafından alaşağı edilebilir; proletarya, ekonomik varlık koşulları bu alaşağı etme işini hazırlayan ve ona bu işi başarma olanağını ve gücünü veren tek sınıftır. Burjuvazi, köylülük ve bütün küçük-burjuva katmanları böler ve dağıtırken, proletaryayı biraraya getirir, birleştirir ve örgütler. Büyük üretimde oynadığı ekonomik rol nedeniyle, proletarya, (s. 38) burjuvazinin çoğunlukla proleterlerden daha çok sömürüp ezdiği ve kurtuluşları için bağımsız bir savaşıma yeteneksiz bulunan bütün çalışan ve sömürülen yığınların yol göstericisi olmaya yetenekli tek sınıftır." (Lenin, Devlet ve Devrim, s.58)*

teorisini yanlışlayacak şekilde orta sınıfın bağımsız muzaffer devrimci rolünden bahsedilemez. Çin'de ve Küba'da belirleyici olan Soğuk Savaş konjonktürüdür.

Küba'da ülkenin ve devrimin kaderi Kübalı sınıflar tarafından belirlenmemiştir. 1959'dan itibaren Küba'da işlerin nasıl düzenleneceğini ABD ve SSCB arasındaki rekabetin sonuçları belirlemiştir. Yani, Kübalı orta sınıf aydınların bağımsız devrimci roller üstlenerek toplumun önündeki feodal-kapitalist-emperyalist bariyerleri aşması gibi bir okuma yapmak gerçekliği olduğundan bambaşka görmektir.

26 TEMMUZ HAREKETİ VE MAO'NUN PROGRAMI

SSCB, devrimden önce Küba diktatörü Batista'yı destekliyordu, zira SSCB açısından ABD ile arası bozulan bir diktatörü müttefik haline getirmek büyük bir kazanımdı. O ülkenin komünist partisi de SSCB'nin dış politik çıkarlarına uygun şekilde söz konusu diktatör ile iyi ilişkiler kurmak durumundaydı. O sıralarda Küba'nın en önemli "sosyalist" gücü olan Küba Komünist Partisi (KKP) de diktatör Batista'yı desteklediğinden kentlerdeki büyük hareketten uzakta kalmış ve kitlelerin gözünden düşmüştür. KKP, izlediği siyasetle Castro için de sürekli sıkıntı kaynağı olmuştur.

1950'lerin ikinci yarısında Batista diktatörlüğünün ölümcül hasta olduğu ortaya çıkmıştı. Borca ve yolsuzluklara batmış, yönetsel zafiyetlerle ve halk ayaklanmalarıyla boğuşan, kırsal kesimde gerillalarla uğraşan ve ordusu giderek çözülen diktatör, bir taraftan da ABD tarafından hedef alınmaktadır. ABD Mart 1958'de Batista'ya silah ambargosu uygulamaya başlamış, Aralık 1958'de de ABD'nin Havana büyükelçisi Batista'ya desteklemeyeceklerini bildirmiştir.⁷ Batista düşeceğini anlar ve ülkeden kaçar. Batista rejiminin çökmesiyle Castro ve örgütü **26 Temmuz Hareketi** toplumun en örgütlü ve silahlı unsuru olarak yönetime geçerler. Yıllar sonra Castro "eğer Stalin yaşasaydı Küba'da devrime izin vermezdi"⁸ diyecektir.

Batista'nın kaçağının ardından iktidara gelen Castro ve 26 Temmuz Hareketi'nin programı, bağımsızlık, yurtseverlik, insanca bir düzen, toprak reformu, demokratik anayasa, ekonomik kalkınma üzerine odaklanmıştır. Bu program açıkça küçük burjuva programdır ve zaten Castro da devrim öncesinden başlayarak 1961'e kadar komünist olmadıklarının altını çizmiştir.⁹ Toplumun sosyalist çizgilerde bir dönüşümü hedeflenmemiştir. Ama sol ulusalcılık 26 Temmuz Hareketi'nin en net çizgisiydi. Küba artık ABD'nin arka bahçesi olmayacaktı. Diğer taraftan ABD'li tekellerin çıkarlarına zarar vermeden böyle bir programı uygulamak nasıl mümkün olacaktı? Castro her şeye rağmen ABD ile arayı bozmamak ve hatta ABD'den destek almak için elinden geleni yaptı.

7 14 Aralık 1958'de ABD'nin yeni Küba elçisi Earl Smith üstlerinden Batistaya, artık pılısını pırtısını toplayıp gitmesi gerektiğini söylemesi yolunda direktif almıştı. "17 Aralık'ta ABD elçisi Smith Batistayla görüştü ve aldığı direktif uyarınca ona ABD Dışişleri Bakanlığının, emekliye ayrılmasının büyük ölçüde kan dökülmesine engel olacağına inancında olduğunu bildirdi." (Hugh Thomas, *The Cuban Revolution*, Londra, 1986, s. 237)

8 Socialist Resistance adlı örgütün Londra'da Latin Amerika üzerine yaptığı bir konferansta konuşmacı olan Kübalı aydın Celia Hart Santamaria, Fidel Castro'nun bir sohbetinde kendisine 'Küba devrimi 1953'te meydana gelmediği için şanslıyız, eğer devrimimiz 1953'te meydana gelseydi Stalin buna izin vermezdi' dediğini dünyaya duyurmuştur. Bu duyuru ne Fidel ne de Küba yönetiminin herhangi bir yöneticisi tarafından yalanlanmamıştır.

9 "Bizim devrimimiz ne kapitalist ne de komünist! Kapitalizm insanı feda eder, komünizm totaliter anlayışıyla insan haklarını feda eder. Ne birine ne de diğerine katılıyorum... Bizim devrimimiz kırmızı değil zeytin yeşilidir. Sierra Maestra'daki asi ordusunun rengini taşımaktadır." ([1] Aktaran Peter Binns and Mike Gonzalez, *Küba, Castro and Sosyalizm*, Z Yayınları, 1994, s. 6) "Bizim devrimimiz ne kapitalist ne de komünist! Kapitalizm insanı feda eder, komünizm totaliter anlayışıyla insan haklarını feda eder. Ne birine ne de diğerine katılıyorum... Bizim devrimimiz kırmızı değil zeytin yeşilidir. Sierra Maestra'daki asi ordusunun rengini taşımaktadır." ([1] Aktaran Peter Binns and Mike Gonzalez, *Küba, Castro and Sosyalizm*, Z Yayınları, 1994, s. 6)

ABD'ye gidip kendisini anlatmaya çalışsa da kapılar yüzüne kapanacaktı. ABD'nin Küba'da açıktan karşı devrimi desteklemeye başlaması için çok zaman gerekmecekti.

Devrimlere hep şüpheyle bakan ve gangster diktatör Batista'nın arkasında durmaya çalışan SSCB ise Küba'daki yeni yönetim sayesinde ABD'nin burnunun dibinde batmayan bir uçak gemisine sahip olabileceklerini fark etmekte gecikmeyecekti. Yani Castro'yu "sosyalist" yola sokan da ABD'nin bunaltan baskısıydı. Neticede Küba SSCB'ye bağlanacak, ülke şekere dayalı monokültür ekonomisine dönüşecek ve esas olarak Moskova'nın disiplinine girecekti.

ÇİN'DE DEVRİMİN MÜMKÜN OLUŞU

Peki Çin'de devrimin gerçekleşmesi ve akabinde üretim ilişkilerinin Stalinist yeniden dizaynı nasıl mümkün oldu?

İkinci Dünya Savaşı'nın sonunda Japonya işgalinden kurtulan Çin'de iki ordu baş başa kalmıştır: Komintang'a bağlı milliyetçi ordu ile Mao'nun Halk Kurtuluş Ordusu. Toprak reformunu temel alan Mao'nun devrim programı, Castro'nun 26 Temmuz Hareketi'nin programını andırarak şekilde demokratik devrimi esas alır. Maoist 4'lü sınıf bloku, işbirlikçi olmayan kapitalistleri de kapsamaktadır. Bunun pratikteki anlamı da burjuva milliyetçi Komintang ile uzlaşmaktır. Mao'nun gerilla birliklerinin atılım yaparak düzenli ordulara dönüşmesi Japonya işgaline karşı girişilen ulusal mücadele döneminde olmuştur. Mao'nun hareketi ulusalcı eğilimleri sonuna kadar sürdürecektir.

Mao'ya ve hareketine şüpheyle yaklaşan ve Japon işgali bitene kadar asıl desteği Komintang'a yapan Stalin SSCB'si¹⁰ bir yandan da ÇKP'ye Komintang ile birleşmesi yönünde telkinler vermektedir. Ama Komintang ÇKP ile uzlaşmaya yanaşmaz. Böylelikle Japon işgali

10 "Bizim için önemli olan Çin'in Japonya karşısında boyun eğmemesiydi. Mao Zedung'un bu konuda bize yardımcı olmadığını söyleyebiliriz ama bir şekilde çok da karşı değildi. Öncelikli olarak asıl Çan Kayşek'e yardım ediyorduk. Oysa o, Çin Komünist Partisi'ne karşı savaşa giriyordu. Durum son derece karmaşıktı." Çuyev, F. (2010). Molotov Anlatıyor, Yordam, İstanbul, s. 127

bittiğinde iç savaşın son perdesinin yaşanması kaçınılmaz olur. ABD Komintang'a yardım ederken Stalin önce Komintang ile yürümeyi düşünmüş ama ardından belirleyici savaşlarda Komintang'a karşı ÇKP'ye destek olmuştur. Böylelikle Soğuk Savaş'ın ilk cephesi Asya'nın en büyüğü Çin'de açılmıştır. SSCB'nin Çin gibi bir dev ABD'ye bırakma lüksü yoktur. Belirleyici askeri manevraların ardından SSCB desteğini arkasına alan Halk Kurtuluş Ordusu küf bağlamış Komintang'ı ülkeden sürer.

Çin'de iktidara gelen ÇKP, işçi sınıfına herhangi bir iktidar alanı tanımaz; SSCB'dekininki benzeri otoriter, bürokratik, planlı bir devlet ekonomisini yürürlüğe sokar. Bu işlerin yürütülmesinde askeri, mali ve teknik destek SSCB'den gelecektir. Güçlü devlet olabilmek için milliyetçi kalkınma hamlesi başlatmak adına SSCB'deki gibi Birinci Beş Yıllık Plan ilan edilir. Buna göre işçilere düşen çok çalışmak ve sadece itaat etmektir. Troçki'nin 1930'larda yazdığı gibi Mao'nun küçük burjuva radikalizmine dayanan güçleri işçi sınıfına tamamen uzak ve hatta onun tarihsel çıkarlarına düşman bir güçtür.¹¹ Tarihsel deneyim Troçki'nin bu tespitini tamamen haklı çıkarmıştır. 1970'lerden itibaren Çin serbest piyasaya geçtiğinde Çinli yoksul emekçiler ÇKP'li patronlar ve uluslararası sermaye için ucuz emek orduları oluşturacaklardır.

SSCB ve Stalin'in daha 1930'lardan itibaren Mao ve ÇKP'ye kuşkuyla baktıklarından bahsetmiştik. Devrimden kısa sonra başlayan Kore Savaşı, ABD'ye karşı ortak tavır alan Çin ve SSCB'nin ilişkilerinin bir süre daha iyi gitmesini mümkün kılmıştır. Ama ardından milliyetçi reflexler gündeme geldikçe Çin ile SSCB can düşmanları olacaktır. 1960'larda Çin ve SSCB arasında sınır savaşları patlak verecek ve ardından ÇKP rejimi SSCB'nin en büyük belası haline gelecektir. Çin ABD ile sıkı müttefik olurken Maoistler tüm dünyada İslamcılardan faşist gruplara kadar geniş bir yelpazede müttefik unsur olarak anti-sovyet saldırı kampında yer aldılar.¹²

11 Troçki, Çin Üzerine, Tarih Bilinci Yayınları, 1932

12 Bu yerlerden birisi de Küba'nın dahil olduğu Angola iç savaşıdır. Küba İrkçı G.Afrika rejimine karşı solcu MPLA'ya destek olurken ABD ile ortak davranan Çin 1974'ten itibaren sağcı FLNA'ya desteklemiştir.

Kısacası Çin'deki Maoist dönüşüm tıpkı Küba'daki gibi Soğuk Savaş konjonktürünün bir ürünüdür. Cliff'in yaptığı analiz (orta sınıfların devrimleri gerçekleştirme ve programını yürürlüğü sokma başarısı) gerçeklerle örtüşmez. Eğer SSCB müdahalesi olmasaydı, küçük burjuva sol liderlikler Castro ve Mao uzlaşmacı programlarıyla ayakta kalabilirler miydi, "komünist" rotaya girerler miydi, girseler de devrimi sonuçlarına kadar götürür müydü? Bu sorulara olumsuz yanıtlar vermek durumundayız. Diğer devrim deneyimleri bizlere bu konuda bol bol kanıt sunmaktadır.

SÜREKLİ DEVRİM TEORİSİ TARİH TARAFINDAN İSPATLANMAYA DEVAM EDİYOR

Küçük burjuvazi, sınıfsal pozisyonu ile güçlüden yana meyleder, kendi başına ayakta duramaz ve çelişkilerle dolu kendi programını

hayata geçiremez. Soğuk Savaş döneminde SSCB'nin istisnai dış müdahale faktörünü bir yana bıraktığımızda bu temel önerme sonraki olaylar tarafından da defalarca ispatlamıştır. Nikaragua'da 1979'da iktidara gelen Sandinistlerin durumu buna örnektir. Sandinist gerillalar küçük burjuva programlarının bir yansıması olarak iktidarlara süresince inanılmaz uzlaşmacı davrandılar. Gericiliğin kalesi kilisenin baskısı altında kürtajı bile yasallaştıramadılar, toprak reformunu gerçekleştiremediler, kapitalistlerle ve toprak ağaları ile birlikte bir çeşit karma ekonomi yaratmaya çalıştılar. Mülk sahiplerine yönelik kamulaştırmalar Samoza ve dar grubuyla sınırlıydı. Verimli kullanıldığı sürece özel mülkiyetin korunacağı vurgulanırken Sandinistlerin ekonomi politikası şu sloganlar etrafında şekilleniyordu: Çoğulculuk, ekonomik demokrasi ve ulusal birlik.

1978'de Afgan "komünistlerinin" "kontrol dışı" devrimi ve liderleri ile büyük kavgalara girmişken Moskova'nın Nikaragua'daki Sandinistalara sıcak yaklaşması beklenemezdi. Castro bile devrimin hemen ertesinden itibaren Nikaragua'nın yeni Küba olmayacağını vurgulamaktaydı.¹³ Castro'nun rolü Nikaragua burjuvazisinin mülkiyetine el konulmasına karşı çıkmak gibi yönlendirmelerle devrimi sınırlandırmak oldu. Devrim Nikaragua'da sınırlandırılınca doğal olarak Nikaragua ötesinde de sınırlandırıldı. El Salvador ve Guatemala gibi ülkeleri sarsan devrimler Orta Amerika'da bambaşka bir hayatın kurulmasına yol açabilirdi. Nikaragua'da ve Orta Amerika'da sürekli devrim süreci engellenince sonuçları emekçi sınıflar için çok acı oldu. Bugün Orta Amerika yoksulluk, eğitimsizlik, mafyatik iktidarlara ve uyuşturucu kartellerinin insafına kalmış durumda. Yüz binlerce yoksul emekçi her yıl ABD sınırını yasa dışı şekilde geçmek için her şeylerini riske atıyor.

Nicaragua'nın Castro'su Ortega'nın sonraki politik kariyeri kendi başlarına orta sınıf liderliklerin kapasiteleri hakkında çok daha fikir açııcıdır. Sınırlı dış destek de iyice savsadiğında Sandinistler emperyalizmin baskısı altında kilise ve yerli burjuvaların örgütlediği iç savaşla boğuşmaktan vazgeçip onlarla uzlaşma yoluna gitti. Sandinista ordusu dağıtıldı, serbest seçimler yapıldı, serbest piyasaya tam uyum

¹³ <https://www.washingtonpost.com/archive/politics/1979/07/28/nicaragua-will-not-become-another-cuba-castro-says/84f36f7e-b10b-44ab-b86f-989dc850546f/>

sağlandı. Ortega gibi Sandinist liderler de serbest piyasaya dört el sarılıp zenginleştiler. Daha sonra eski gerilla lideri Ortega, aynı zamanda Sandinista iş adamları derneğinin lideri olarak, devlet başkanlığı koltuğuna oturdu. Korkunç yolsuzluklara imza attı, hızla zenginleşti, karısı Murillo ile despotik bir yönetim kurup itiraz eden halkı katletmekten de geri kalmadı.

Nikaragua deneyimi henüz Soğuk Savaş sürüyorken bu sonucu vermişti. Daha sonraki deneyimler orta sınıf tepkiselliğinin emperyalizm karşısında “kağıttan kaplan” olduğunu ortaya koyacaktı.

Nepal’de Maoistler, 2006 Devrimi sırasında sahip oldukları gerilla gücü, milis kuvvetleri ve halk desteği ile monarşinin devrilmesine öncülük ettiler. Ama sıra iktidarı almaya gelince Çin, Hindistan ve ABD’nin baskısı altında “Nepal’in sosyalist devrime hazır olmadığı” gerekçesiyle iktidarı burjuvaziye teslim ettiler. Onlar da bakan ve başbakan olarak çürümüş burjuva politikacılar kervanına katıldılar.

Kongo’dan da bir örnek verelim. Che’nin de yanlarına savaşmak için gittiği Kongolu Lorent Kabila önderliğindeki gerillalar 1990’larda iktidara geldiler. Geldiler ama kokuşmuş bir çete yönetimi sergilemek dışında bir fark koyamadılar.

FARC gerillaları, uzun yıllardır Kolombiya’da Castro’nun 26 Temmuz Hareketi’ne benzer bir programla savaşıyordu. Bu sınırlı program pekala hükümet ile müzakere edilebilirdi. Neticede gerillalar askeri alanda çıkışsızlığa saplandıkça yine Küba’nın arabuluculuğunda Kolombiya devleti ile anlaşmaya vardılar. FARC silahlara elveda dediğinde geriye hiçbir cazibesi olmayan sosyal demokrat bir oluşumdan başkası kalmayacaktı. FARC’in programı başından beri uzlaşma amacını ifade ediyordu. FARC ve diğerleri Lenin’in deyişiyle silahlı reformistlerden fazlası değildi.

Örnekleri çoğaltabiliriz. Orta sınıftan gelen ve küçük burjuva programlara sahip olan gerilla hareketlerine dair 3 kıtadan örnekler verdik. Yani Cliff Küba ve Çin’den yola çıksa da sonraki devrim deneyimleri de sürekli devrimin haklılığını göstermiştir. Buna uygun şekilde orta sınıf programların biçareliği de ortaya çıkmış bulunmaktadır.

Son olarak Mısır'dan Tunus'a, Sudan'dan Cezayir'e kadar Kuzey Afrika devrimleri de sürekli devrimin haklılığını ispatlamıştır. Yakın dönemde ayaklanan Lübnan ve Irak halkları da sürekli devrim programı olmadan asla ilerleyemeyeceklerdir. Aynı şekilde ezilen Filistin ve Kürt halklarının özgürlüğü de sürekli devrim olmadan mümkün olmayacaktır.

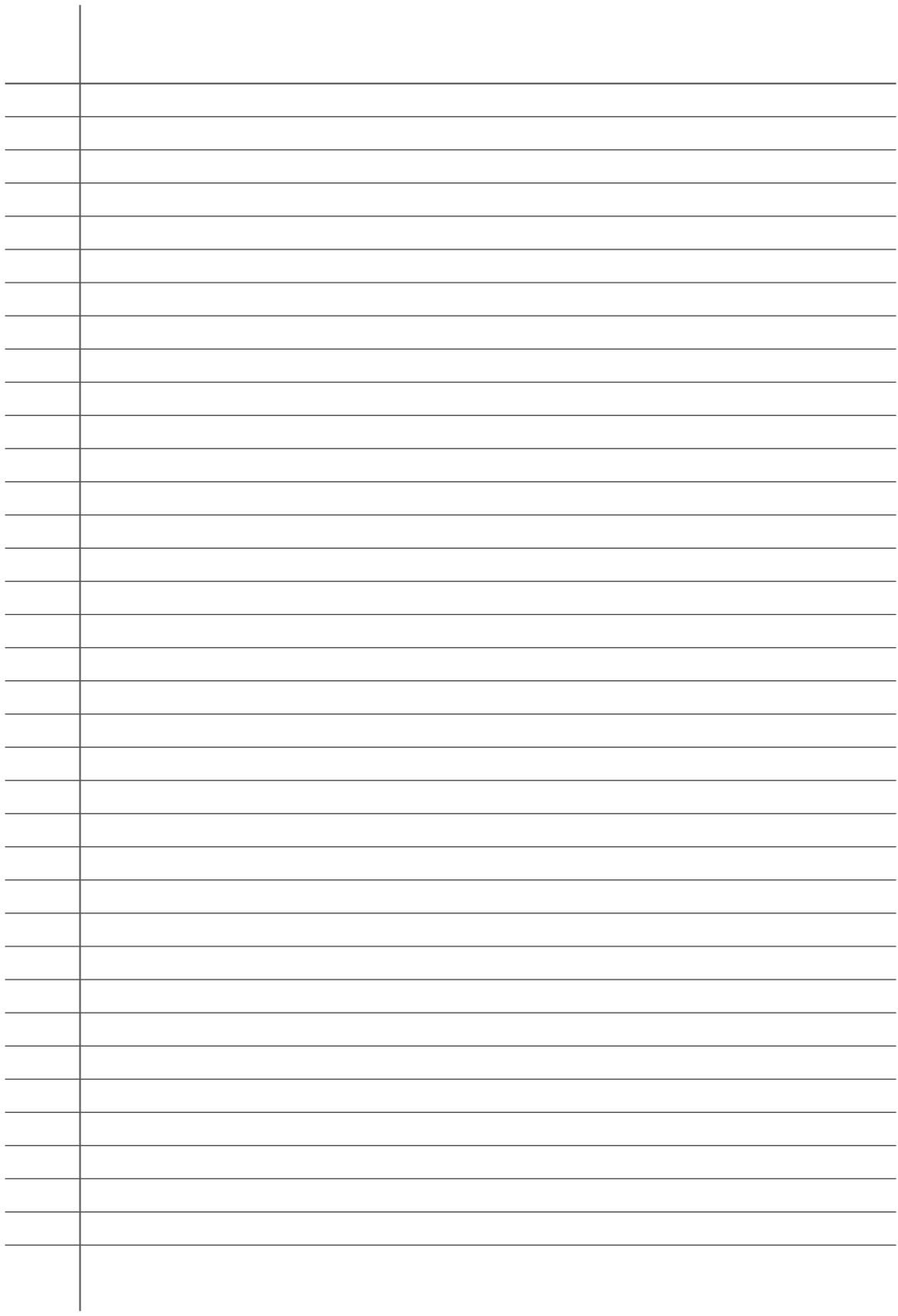
İşçi sınıfının iktidarı ve kıtasal enternasyonalist bir devrim hareketi olmadan geri kalmış kapitalist ülkelerdeki hiçbir temel soruna cevap üretilemez. Ne geri kalmışlık ne emperyalizmin boyunduruğu, ne temel demokratik işleyiş, ne toprak reformu, ne kadın hakları ne insan hakları ne de düzgün bir iş ve insanca bir yaşam... Kapitalizm sınırları içerisinde kalarak milyarlarca emekçinin temel yaşamsal problemlerinin çözülmediği, burjuva sınırların her konuda çözümsüz kaldığı ve yoluna ancak kanlı etnik-dinsel boğazlaşmalar sayesinde devam edebildiği görülmüştür.

Bugün dünyada teknolojik atılımı gerçekleştiren az sayıdaki gelişmiş kapitalist ülke ile dünyanın geri kalanı arasındaki makas daha da açılmıştır. Az gelişmiş ülkelerin geri kalmışlığı ve yoksulluğu sadece daha da şiddetlenebilir. Diğer taraftan dünyada burjuva demokrasinin istikrarlı olduğu yerlerin zengin emperyalist metropoller olması boşuna değildir. Gelgelelim bu ülkelerde bile kapitalist sistemin emekçilerin yaşamlarında iyileştirici ödümler vermesi ekonomik kriz koşullarında mümkün olmamaktır, tersine neoliberal sosyal kesinti paketleri emekçileri bariz şekilde yoksullaştırmaktadır. Bu yüzden gelişmiş kapitalist merkezlerde de sınıf çatışması sertleşmekte ve buna paralel olarak burjuva devletlerin demokrasi maskesi düşmektedir. Bunu ABD'de Occupy eylemcilerine gösterilen polis şiddetinde, Fransa'da Sarı Yelekliler'e karşı uygulanan devlet teröründe ya da Yunanistan'ın emperyalist merkezlere borçları vesilesiyle yarı sömürge konumuna düşürülmesinde yakından gördük.

Ülkeler arasındaki gelir uçurumları, az gelişmiş kapitalist ülkelerde kapitalizmin temel demokratik sorunları çözmekte aciz oluşu, burjuvazinin tümüyle gerici ve kaypak bir sınıf olması, orta sınıf radikalizminin bir çıkmaz oluşu, örgütlü işçi sınıfının ise bu ablukayı kıracak yegane toplumsal güç olması, küresel kapitalizmin krizinin

bulaşıcı, devrimlerin seri olması... Sürekli devrim teorisinin bu temelleri, maddeci tarih anlayışı ve diyalektik kavrayışın üzerinde yükselir. Bundandır ki sürekli devrim teorisi, olaylar ve tarihsel gelişmeler tarafından haklı çıkarılmaya devam etmektedir. Bu yüzden sürekli devrim teorisi Cliff'in iddia ettiği gibi 3 devrimin teorisi değildir, bugün de emperyalist cehennemden çıkışın tek anahtarıdır.

AKSAYAN SÜREKLİ DEVRİM TEORİSİNİN ELEŞTİRİSİ

Tony Cliff'in (1917-2000), Troçki sonrası devrimci Marksist geleneği yaygınlaştıran sonraki kuşak liderler arasında özel bir yeri vardır. Bu özgünlük, eleştirel yöntemde ısrar etmesinde yatar. Yani diğer liderlerden farklı olarak Cliff, Troçki'nin kimi perspektiflerini eleştirel süzgeçten geçirmiştir. Özellikle SSCB analizinde “dejenere (yozlaşmış) işçi devleti” teorisinin geçersiz olduğunu söylemesi önemli farklar yaratmıştır. Cliff bu sonuca varan ilk kişi değildi belki ama Troçki'nin mirasını sahiplenerek sosyalist inşaya devam etmesiyle özgün bir yere sahipti. Rusya'da Devlet Kapitalizmi ve dört ciltlik Lenin biyografisi devrimci Marksist kadroların yetişmesinde temel önemdeki eserlerden birisi oldu.

Ama bu, eleştirel yöntemin her zaman doğru kullanıldığı anlamına gelmez. Örneğin SSCB'nin dejenere işçi devleti değil, devlet kapitalisti bir rejim olduğunu ortaya koyduğu çalışmasında Cliff, Marksizme önemli bir katkı sunuyordu ama “sürekli devrim teorisinin büyük kısmını reddetmek durumunda kalacağı”Aksayan Sürekli Devrim broşüründeki zayıflıklar gözden kaçacak gibi değildir. Cliff bu çalışmasında analiz ve soyutlama yeteneği açısından ustası Troçki'nin çok gerisine düşecektir.

